

ספרות עברית וכללית לעולים חדשים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון: סיפור קצר

פרק שני: רומאן ונובלה

פרק שלישי: דרמה

פרק רביעי: שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת אורי צבי גרינברג)

הפרק הראשון (סיפור קצר — 32 נקודות) הוא חובה.

משלושת הפרקים השני, השלישי והרביעי יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות

לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק — 34 נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) מילון לפי בחירת הנבחן

(2) רשימת יצירות

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) אין לכתוב על אותה יצירה בתשובות שונות.

(3) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפור קצר

שים לב: פרק זה הוא חובה.

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 16 נקודות).

אין לכתוב על אותה יצירה בתשובות שונות.

שים לב: בשאלות 1-2 אין לענות על פי הסיפור "הסיף" מאת ש"י עגנון ועל פי הסיפור "רעידת האדמה בצ'ילה" מאת פון־קלייט.

1. תאר נקודת מפנה בעלילה של סיפור קצר שלמדת.
מדוע לדעתך זו נקודת מפנה? הסבר את התרומה של נקודת המפנה לבניית משמעות הסיפור.
2. תאר את התכונות של הדמות המרכזית בסיפור קצר שלמדת, והסבר כיצד הן באות לידי ביטוי בסיפור.

הסיף / שמואל יוסף עגנון

3. ענה על שני הסעיפים א-ב.
 - א. הסבר והדגם כיצד המתח בין מלחמה לשלום בא לידי ביטוי בסיפור. (10 נקודות)
 - ב. לדעתך, האם קבורת הסיף פותרת מתח זה? נמק את דברך. (6 נקודות)

רעידת האדמה בצ'ילה / פון קלייט

4. בעקבות רעידת האדמה נחשפו צדדים שונים באופי של בני האדם ובהתנהגות שלהם.
הסבר והדגם קביעה זו.

פרק שני – רומאן ונובלה

אם בחרת בפרק זה ענה על אחת מן השאלות 5-7 (34 נקודות).

5. תאר החלטות שקיבלה הדמות המרכזית ברומאן או בנובלה שלמדת, והסבר מה הוביל את הדמות לקבל החלטות אלה. מה אפשר ללמוד מהחלטות אלה על אופייה של הדמות? הסבר והדגם את דבריך.
6. האם הדמות המרכזית ברומאן או בנובלה שלמדת משלימה עם מציאות חייה או מנסה לשנות מציאות זו? הסבר והדגם את דבריך.
7. אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי
תאר את הדמות של בו רדלי, והסבר כיצד יחס החברה כלפיו משקף את היחס לאחר בעיירה מייקום, כפי שהוא בא לידי ביטוי ברומאן כולו.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 8-13 (34 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"; טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

8. מאבקי כוח בין דמויות או מאבקים פנימיים (בנפשו של הגיבור) מניעים את העלילה בטרגדיות רבות. כיצד מאבקים אלה באים לידי ביטוי בטרגדיה של סופוקלס או בטרגדיה של שקספיר שלמדת? הסבר והדגם את התרומה של המאבקים לבניית משמעות המחזה.

טרגדיות של סופוקלס

אנטיגונה

9. הדיאלוג בין קריאון להימון והדיאלוג בין קריאון לטירסיאס הם דיאלוגים מרכזיים בטרגדיה "אנטיגונה". תאר אחד מן הדיאלוגים האלה, והסבר את התרומה של דיאלוג זה לבניית משמעות הטרגדיה.

אדיפוס המלך

10. תאר את סיום הטרגדיה "אדיפוס המלך", והסבר אילו מן התכונות של אדיפוס, הגיבור הטרגי, הובילו לסיום זה.

טרגדיות של שקספיר: המלט, המלך ליר, מקבת, אותלו, רומיאו ויוליה

11. רגשות חזקים, כמו נקמה, תשוקה, תאוות שלטון וקנאה מניעים את העלילה בטרגדיות רבות של שקספיר. אילו רגשות מניעים את עלילת הטרגדיה של שקספיר שלמדת? הסבר והדגם את דברך.

מחזה מודרני (מן המאה ה־19 או מן המאה ה־20)

12. יצירות רבות מתארות גם את מה שמקשר בין בני האדם, וגם את מה שמפריד ביניהם. הסבר והדגם קביעה זו על פי המחזה המודרני שלמדת.
13. תאר את המצוקה שמרגישה דמות מרכזית במחזה המודרני שלמדת, והסבר מדוע דמות זו מרגישה כך.

פרק רביעי — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת אורי צבי גרינברג)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 14-21 (לכל שאלה — 17 נקודות).

שירת ימי הביניים

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רֵאָה שְׁמֶשׁ / שלמה אבן-גבירול

רֵאָה שְׁמֶשׁ לַעַת עֶרֶב אֲדָמָה / כָּאֱלוֹ לְבִשָּׁה תּוֹלַע לְמִכְסָּה,
תִּפְשֹׁט פָּאֲתַי צָפוֹן וְיָמִין / וְרוּחַ יָם בְּאַרְגָּמָן תִּכְסֶּה,
וְאַרְץ – עֲזָבָה אוֹתָהּ עֶרְמָה / בְּצֵל הַלֵּילָה תִּלְוִין וְתַחְסֶּה,
וְהַשִּׁחַק אֲזִי קָדָר, כָּאֱלוֹ / בְּשִׁק עַל מוֹת יְקוֹתִיאל מְכֶסֶּה.

כיצד הכאב של המשורר על מות יקותיאל והחשיבות של יקותיאל בעיני המשורר באים לידי ביטוי בשיר?
הסבר והדגם את דבריך.

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּתָנוֹת פְּסִים / משה אבן עזרא

כְּתָנוֹת פְּסִים / לְבִשׁ הֵגֶן / וְכִסּוֹת רִקְמָה / מְדֵי דְשָׂאוּ,
וּמְעִיל תִּשְׁבֵּץ / עֵטָה כָּל עֵץ / וּלְכָל עֵין / הִרְאָה פִּלְאוּ.
כָּל צִיץ חֲדָשׁ / לְזָמֶן חֲדָשׁ / יֵצֵא שׁוֹחֵק / לְקִרְאָת בּוֹאוּ –
אֶף לְפָנֵיהֶם / שׁוֹשֵׁן עֶבֶר, / מְלֵךְ, כִּי עַל / הוֹרֵם כְּסָאוּ.
יֵצֵא מִבֵּין / מְשֻׁמֵּר עָלָיו / וַיִּשְׁנֶה אֶת / בְּגָדֵי כְּלָאוּ.
מִי לֹא יִשְׁתָּה / יֵינוּ עָלָיו – / הָאִישׁ הַהוּא / יִשָּׂא חֲטָאוּ!

כיצד ההתפעלות של המשורר מפריחת הגן באביב באה לידי ביטוי בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לֵאטֹף דְּבָרֵי שִׁירָה / שלמה אבן-גבירול

לֵאטֹף דְּבָרֵי שִׁירָה, דְּבוּרָה, / אֲשֶׁר קָרִית "שְׁמַע" מִפִּי יִקְרָא,
מִיִּחְדָּת וּמֵאַרְכַּת בְּ"אַחַד" / וּמִתְּזַת בְּזִכְרָם וְנוֹרָא,
אֲשֶׁר נָתַן דְּבַשׁ תַּחַת לְשׁוֹנָה / וְשֵׁם לָהּ לְהַדִּיף אוֹיְבָהּ מָרָה.
הֲלֹא אִם אֶת בְּעִינֶיהָ קָטְנָה - / כְּבוֹדָה אֶת וְלָהּ מִשְׁפָּט בְּכוֹרָה.
חֲמוּדוֹת טִהְרוּ אוֹתָהּ, וְאִינָהּ / כְּשֶׁרָץ עוֹף אֲבַל צָפוֹר טְהוֹרָה.

הסבר את ההאנשה בשיר ואת תרומתה להבנתו.

שירת ביאליק

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לְבַדִּי / חיים נחמן ביאליק

<p>בית 1 כָּלֶם נִשָּׂא הָרוּחַ, כָּלֶם סָחַף הָאוֹר,
שִׁירָה חֲדָשָׁה אֶת־בִּקְרָ חַיִּיהֶם הִרְגִּינָה;
וְאִנִּי, גּוֹזֵל רָךְ, נִשְׁתַּכַּחְתִּי מִלֵּב
תַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה.</p>	<p>בית 4 וְכִשְׁכֹּלָה לְבָבִי לַחֲלוֹן, לָאוֹר,
וְכִשְׁצִר־לִי הַמָּקוֹם מִתַּחַת לְכִנְפָּה -
כְּבִשָּׁה רֹאשָׁה בְּכַתְפִּי, וְדַמְעָתָה עַל־דָּף
גְּמָרְתִּי גִטְפָה.</p>
<p>בית 2 בָּדָד, בָּדָד וְשִׁאֲרֵתִי, וְהַשְּׂכִינָה אֶפְיָהּ
כִּנְף יְמִינָה הַשְּׂבוּרָה עַל־רֹאשִׁי הִרְעִידָה.
יָדַע לְבִי אֶת־לִבָּהּ: חֲרָד חֲרָדָה עָלַי,
עַל־בְּנָה, עַל־יְחִידָה.</p>	<p>בית 5 חָרַשׁ בְּכַתָּה עָלַי וְתַתְּרַפֵּק עָלַי,
וְכִמּוֹ שָׂכָה בְּכִנְפָּה הַשְּׂבוּרָה בַּעֲדִי:
"כָּלֶם נִשָּׂא הָרוּחַ, כָּלֶם פָּרְחוּ לָהֶם,
וְאִנִּי לְבַדִּי, לְבַדִּי..."</p>
<p>בית 3 כָּבֵד נִתְגַּרְשָׁה מִכָּל־הָאֵיזוֹת, רִקְעוֹד
פְּנֵת סֵתֶר שׁוֹמֵמָה וְקָטְנָה נִשְׁאַרָה -
בֵּית־הַמְדָּרֶשׁ - וְתַתְּכֶס בְּצֵל, וְאֵהִי
עֲמָה יָחַד בְּצָרָה.</p>	<p>בית 6 וְכַעֲיֵן סִיּוֹם שְׁלִי־קִינָה עֵתִיקָה מְאֹד,
וְכַעֲיֵן תַּפְלָה, בְּקִשָּׁה וְחֲרָדָה כְּאַחַת,
שְׁמַעָה אֲזִנִּי בְּכִיָּה הַחֲרִישִׁית הִיא
וּבְדַמְעָה הִיא הָרוֹתַחַת -</p>

על פי שיר זה, המשורר והשכינה תלויים זה בזה.

הסבר והדגם קביעה זו.

שירת אורי צבי גרינברג

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

שיר נס השיר / אורי צבי גרינברג

כל שיר אִמְתִּי – הוא נִס:
הוא פְּתִיחַת הַשָּׁעַר וְהַפְּשָׁלַת הַיָּלּוֹן:
מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחוּחַ מִן הַשָּׂדֶה הָאָבוּד:
מֵאֲבֵי הַנַּחַל וּמִנֶּפֶשׁ הַבָּאָר וְהַקִּילּוֹן:
לְשֵׁם עֲפוֹת צִפְרִים בְּעֵינִים סְגוּרוֹת:
כָּנָף לְמִטָּה וְכָנָף לְרוֹם –

הִילָדוֹת הֵיא מַעְבֵּר מִזָּה שֶׁל הַתְּהוֹם:
הַשָּׁמֶשׁ עוֹלָה שָׁם כְּלָב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים
בְּשֹׁאֲגַת כְּסוּפָם לְמַעְלָה מִן חֲלוֹם.

אֲנִי מִמְשֵׁשׁ אֶת הָעֲנָפִים וְגִזְעֵי הָעֵצִים הַחֲמִים
אֶת הָרְגָלִים הַדִּקּוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה
וְאֶת גּוֹפָן,
וְאַחֲרֵי צִפּוֹר מִדָּדָה שָׁם גַּם אֲנִי מִדָּדָה.

הָאֵם אֵינָנָה, לֹא אֵדַע מִקּוֹם עֲפָרָה
אֵךְ טְבוּעָה הִיא בְּמַהוּתִי בְּכֶסֶף שִׁיבְתָּה וְתַמַּת הַנֶּעֱרָה.
וְשִׁיר הָעֶרֶשׁ עַל גְּדֵי הָאֶהָב
שֶׁנֶּסַע לְסָחוֹר מְגָדִים
צִימוּקִים וּשְׁקָדִים וּוְרָדִים
הוֹמָה בִּלְב כְּכַנְרֵת־נְגוּנָיו שֶׁל הָאֵב.
אֲנִי אוֹהֵב הַמַּאֲכָלִים וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהוּא אֹהֵב
וְכוֹאֵב כָּאֵב גְּלוּת הַשְׂכִּינָה אֲשֶׁר הוּא כָּאֵב.

כיצד הילדות, הטבע, האם והאב מצטיירים בשיר זה? הסבר והדגם את דבריך.

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

שִׁיר אָמִי וְהַנַּחֵל / אורי צבי גרינברג

וְאוֹלֵי אֶל הַנַּחֵל הֵהוּא מִימֵי הַנְּעוּרוֹת
הַשּׁוֹטֵף פִּי סִדְּנוּ שֶׁל הָעֵץ הַכְּרוֹת
הַמְּלַחֵךְ אֶת גְּדֵרוֹת הָאֲדָדִים הַחוּמִּים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת שָׁם, תִּבּוֹא הַנְּעִירָה
אֲדָמַת הַשְּׁעָר, הִיא אָמִי... דְּמִדּוּמִים.
וְתַפְשֵׁט בְּגִדֶיהָ וּבְכִתְנֶת מְשִׁיָּה
תֵּרֵד שָׁם בַּנַּחֵל, אֶרְאֶנָּה שׁוֹחָה:
אֱלֹהִית הִיא בַּמִּים נֶאֱוָה בְּכַחֶה!
דּוּמִיָּה וְנִיחוּחַ פְּרוֹת מְסָבִיב.
וְאֲנִי עוֹד אֵינְנִי בִּיקוּם וְאָבִי
עוֹדוֹ עֲלָם בְּנוֹף בֵּית אָמוֹ וְאָבִיו.

וְהִנֵּה הִיא עוֹלָה מִן הַנַּחֵל... אָמִי:
הַנְּעִירָה הַבְּרָה אֲדָמַת הַשְּׁעָר
בְּלִבְנֶת הַבְּתוּלִים בְּכִתְנֶת מְשִׁיָּה
וְאִין הִיא רוֹאָה אֶת בְּנֵה הַמְּבֹגֵר
הָעוֹמֵד וְרוֹאָה אֶת אָמוֹ בְּעוֹלָם
וְנִעְרָה הִיא בְּטֶרֶם-עַתָּה, בְּאִשְׁיָה
נוֹגֶה רֹאשָׁה בְּעֶרֶב יוֹם אֶל גְּדֵרוֹת
הָאֲדָדִים הַחוּמִּים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת,
שְׁנוֹסְפָה עַל מִתְקָם מִתִּיקוֹת דְּמִדּוּמִים..

הֵה הַכְּסִיף זֶה הָרֹאשׁ וְהַשְּׁלֵג זֶה הָרֹאשׁ
עַדִּי שְׁנוֹכָפֶשׂ בְּדָמוֹ בְּעֶפֶר
שְׁנוֹשְׁפֶה בִּידֵי גוֹי גְּרָמְנִי בְּאֶכְזֹר.
וְהֵבֵן לֹא שָׁלֵם וְאֶת הַבּוֹר לֹא חָפֵר.

המשורר מתאר את אימו בשתי תקופות בחייה.

כיצד האם מתוארת בכל אחת מן התקופות? הסבר את התרומה של תיאורי האם לבניית משמעות השיר.

20. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

אליהו הנביא / אורי צבי גרינברג

...שֶׁשָׁה מִלִּיּוֹנִים כּוֹסוֹת אֱלִיהוֹ בְּדָם תַּחַת יָיִן.
שֶׁשָׁה מִלִּיּוֹנִים בְּגִיחָרֶץ, כִּי הֵנָּם בְּמַתִּים.

לֹא יָבוֹא אֱלִיהוֹ לְפָקֶד נְוִיָּהֶם,
שָׁם יוֹשְׁבִים הַמְרַצְחִים;
וַיָּדוּ לֹא תִגַּע בְּכַפּוֹת הַמְּנַעוּל.

לֹא יָבוֹא אֱלִיהוֹ לְטַעַם מְכּוֹסוֹת
בְּהֵן דָּם תַּחַת יִי"ש לְסֻעוּדַת הַגּוֹיִים.

יָרַח שֶׁל פֶּסַח וּשְׂדֵה כּוֹכָבִים...
דּוּמִיָּה, דּוּמִיָּהוּ – –

אֶפְלוּ בְּחֵלוֹם לֹא אֶקְלַע אֱלִיהוֹ!
צָרִיד לַעֲבֹר יָם אֶפְלוּ בְּחֵלוֹם – –

הוא נִשְׁאַר על קְבֻרוֹת־יְהוּדִי־בְּכֶאֱבָם:
הם אֶהְבוּהוּ וְהוא אֶהָבָם.

הם הָיוּ סִבְלָנִים וְרָצוּ לְחַכּוֹת לוֹ,
אֲבָל הַגּוֹיִים לֹא נָתַנוּ לְחַכּוֹת.

הוא נִשְׁאַר על קְבָרָם: הַיְּהוּדִי הַיָּחִיד
לְבִלְתִּי מְרָמָה... כְּאַמְרַת הַגּוֹיִים,
כִּי אֵינָנו גּוֹף חַי מִבְּשָׂר וּמַדָּם.

שָׁם יֵשֵׁב לוֹ בְּדָד, שָׁם יֵשֵׁב לוֹ יָדָם
יוֹמָם וְלַיִל בְּאַבְלוֹ סָחוֹר סָחוֹר,
חֶרֶף וְחֵץ, גֶּשֶׁם וּכְפֹר.

לֹא יִקְצֹף עָלָיו גּוֹי, לֹא יִנָּבֵחַ עָלָיו כָּלָב,
כִּי אֵינָנו גּוֹף חַי מִבְּשָׂר וּמַדָּם.

הוא רוֹחֲנוּ בְּלֶבֶד, הוא הַדְּוִי לֹלֵא דָמוֹת,
תַּחֲתָיו גּוֹלְלִים: מְרַחֲקִים־מְרַחֲקִים
וְזַעֲמִים חֲנוּקִים:

כִּי לֹלֵא תִנְחוּמִים
כִּי לֹלֵא שְׁלוּמִים – –

תאר את דמותו של אליהו הנביא, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר,
והסבר כיצד דמות זו מדגישה את התגובה של המשורר על השואה.

21. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תפלה אחרונה / אורי צבי גרינברג

הִרְכִּינֵנוּ, אִם רְצוֹנְךָ בְּכָךְ, כְּאִשֶּׁר תִּכְכֹּף אֵילָנוֹת
בְּכַבֵּד הַבִּרְכָּה הַמְתוּקָה מִתְמוּז עַד תִּשְׁרִי,
כִּי גַם אָנוּ עֲצִיף עִם יְבוּל הַיְּגוֹנִים הַכְּבֵּד;
אֲךָ אַל נָא תַעֲקֹרְנוּ מִשְׁרָשׁ זֶה הָאֲדָמָה,
כִּי בַּחֲרָנוּ לְהִיּוֹת בָּהּ כְּמוֹ שִׁשְׁתֵּלֶת אוֹתָנוּ
בְּעֵגוּל הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת.

אִם גָּזַר הוּא מִפִּיךָ: בֵּל יִגַּע מִצָּחֵנוּ בַּגְּבֹהוֹת
וְלֹא נַעֲפִיל עַל שְׁלֵבִים בְּסֶלֶם הָזָהָב בְּחִזּוֹן –
תִּנְּנוּ וְנִכְרָה בְּרִית עִם אֲדֻמָּתְךָ הַחִיָּה
בְּעֵמֶק־הָאָדָם הַיָּפָה,
וּבְלוֹחַ חַיֵּינוּ מְחַה שְׁלוֹשׁ אוֹתִיּוֹת: מוֹת.

על פי שיר זה, הסבר והדגם את הקשר בין בני האדם ובין האילנות והאדמה.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך